

העולם, ומה שפרחה נשמתה אין זה מחמת בשורת העקדה. (ועי' בהקדמת הזוה"ק (: דאיתא כן להדיא שגזרת מיתת שרה נגזרה כבר בעת המשתה אשר עשה אברהם ביום הגמל את יצחק, עי"ש).

והתורה מלמדת בזה ליהודי שיש שטן שמלפנינו ויש שמאחרינו. בחייו של יהודי ישנם נסיונות קודם שהולך לקיים איזה ענין מיוחד של מצוה, או בסוד מרע שיצה"ר מתגבר עליו בעניני תאוות, שצריך להתגבר על הנסיון. אך לא פחות מהנסיון מלפנינו ישנו הנסיון לאחרינו, שאחר שמתגבר על יצרו מביאו היצה"ר שוב לידי נסיון, במחשבות כאלו שלא היה צריך לנהוג כפי שנהג כיון שבעצם עשה בזה נגד רצון ה' או מסיבות אחרות, שע"ז הוא ח"ו בכחי' תוהא על מעשים טובים שעשה. והתורה מלמדת לנו שגם זה הוא מתחבולות היצר, וכמו שרצה להכשיל את א"א במחשבות מסוג זה. ואברהם אבינו עמד בכל חלקי הנסיונות מלפנינו ומאחרינו, שכ"ז מלמד את יהודי הדרך להתגבר על כל נסיונות חייו.

ויש לבאר בזה מד"כ (תהלים לה) מציל עני מחזק ממנו ועני ואביון מגוללו. אין עני אלא בדעת, (נדריים מא.), והקב"ה מציל עני מחזק ממנו, מהיצה"ר המתגבר עליו, שמציל אותו שיוכל לעמוד בנסיון ולהתגבר על תאוותו. ועני ואביון מגוללו, פי' שאחר שכבר עמד בנסיון והתגבר על תאוותו זומם היצה"ר לגזול ממנו מה שהשיג כבר, והקב"ה מציל עני ואביון מגוללו, מהשטן מאחרינו שלא יגזול ממנו הטוב שעשה.

עם החמור, והיה שברון לבם גדול מאד, וע"כ ויקמו וילכו יחדו, שאברהם אבינו לקח עמו את שברון הלב של נערי, כדי שלא יבא לזחות הדעת.

ולוא דמסתפינא היה אפ"ל עפ"ז ענין ותמת שרה, שלאחר שראה השטן כי א"א נתגבר גם על הנסיון הזה, חבל תחבולה חדשה כדי להכשילו, שידע השטן כי הגיע זמנה של שרה להסתלק מן העולם, וסבב כך שבהגיע זמנה יבשרו לה שנודמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט, ופרחה נשמתה. וזאת כדי שיחשבו כל העולם וכן אברהם שפרחה נשמתה מחמת בשורת העקדה, כדי לכלבל את א"א שידאג ויתחרט על מעשהו, ויהיה בבחי' תוהא על מעשים טובים שעשה. אך האמת היא שלא נסתלקה באמצע ימיה, כי אז בדיוק נשלמו ימי חייה והגיע זמנה למות. וזה שכתבה התורה ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים, שנמנו שני חייה לומר שזה היה הזמן הקצוב לה לחיות, וכפל אומרו שני חיי שרה להדגיש שאלו היו השנים הקצובות לחייה, ואף לא רגע אחד יותר מזה, וכמאחז"ל (ב"ר נח, ב) עד שלא שקעה שמש של שרה זרחה שמש של רבקה, היינו שהיו קצובים בדיוק רגעי חייה. ולכך נסמכה פרשת מיתת שרה לעקדת יצחק, דהשטן רצה שיהיה נראה כאילו נסתלקה מבשורת העקדה. וא"א עמד גם בנסיון הזה. וזה מד"כ ויבא אברהם לספד לשרה ולבכתה בכ"ף זעירא, שלא בכה עליה אלא מעט כדרך שבוכים על זקנים, ולא כמו שבוכים על אסון שקורה כאשר אדם מת בחצי ימיו, שעמד בנסיון והבין שזהו הזמן שהיתה צריכה להסתלק מן

כולן שוין לטובה

ומה ענין צער לכאן. ובכלל צ"ב הא דכולם שוין לטובה, הרי כל חייה של שרה היו מלאים צער ויסורים ואיך זה כולן שוין לטובה. ובעצם הענין, לשם מה בכלל כתבה התורה שני חיי שרה ללמד לנו שכולן שוין לטובה, שלא מצינו כזאת בעוד

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה. וברש"י, שני חיי שרה, כולן שוין לטובה. ובספר עירין קדישין מהרה"ק מרוז"ן הקשה על אומרו ויהיו שהוא מלשון ויהי שאחז"ל ע"ז דהוי לשון צער, והרי כולן היו שוין לטובה

מקום שתספר התוה"ק על אף אחד שכל שני חיייו היו שוין לטובה. וכעין זה קשה גם במד"כ להלן בפרשה ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל, שזו המדרגה הגדולה ביותר של ברכה, שג"כ לא מצינו זאת רק אצל אברהם אבינו ולא אצל אף אחר.

וי"ל הענין, דהנה כתיב (תהלים פט) כי אמרתי עולם חסד יבנה, היינו שבנין העולם עומד כולו על מדת החסד, וע"כ ראשית עולם התיקון הותחל מאברהם אבינו שהוא מדת החסד כי אמרתי עולם חסד יבנה. וזהו כל ענין פרשיות אלו, פרשיותיו של אברהם אבינו, ללמדנו איך שע"י החסד שלו התחיל בנין עולם התיקון. והענין המיוחד של מדת החסד הוא כמד"כ חסד א"ל כל היום, וכמאמר מרן הק' מקוברין זי"ע שבכל יום ויום מחויב יהודי לעשות מעשה חסד, שלא יעבור עליו אפילו יום אחד ללא חסד, ויום שאינו עושה בו חסד לא נחשב לו ליום בחייו. וכדברים האלו איתא בשל"ה הק' סוף מס' פסחים, וכתב עוד בזה ע"פ מד"כ כי אמרתי עולם חסד יבנה וחסד א' כל היום, שהשפע עליון נשפע ע"י מדת החסד, שע"י שיהודי עוסק בחסד הריהו ממשיך חסד מן השמים, ולפיכך כתב שבכל יום ויום מימי חיי יראה יהודי לעשות חסד עם חברו בגופו או בממונו או בנפשו, כמו ללמוד עמו איזה ענין או לחזקו באיזה דיבור טוב, שע"י שעושה חסד משפיעים עליו חסד מן השמים. וכזה נתייחדה מדת החסד משאר המדות שלא מצינו שצריך לעסוק בהם בכל יום, כיון שהשפע עליון הוא בבחי' ה' צלך, שכאשר יהודי עושה חסד הריהו ממשיך על עצמו חסד מן השמים. וזהו פי' חסד א"ל כל היום, שבכל יום צריך האדם לחסד א"ל ומבלעדי חסד א"ל א"א לחיות ולהתקיים אפילו יום אחד, ע"כ צריך לעסוק בחסד כל יום כדי להמשיך על עצמו חסד א"ל כל היום. והוא מש"כ כי אמרתי עולם חסד יבנה, שמדת החסד היא תחלת עולם התיקון הן בכללות העולם והן בפרטות אצל כל אדם שהוא עולם קטן.

מקום שתספר התוה"ק על אף אחד שכל שני חיייו היו שוין לטובה. וכעין זה קשה גם במד"כ להלן בפרשה ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל, שזו המדרגה הגדולה ביותר של ברכה, שג"כ לא מצינו זאת רק אצל אברהם אבינו ולא אצל אף אחר.

וי"ל הענין, דהנה כתיב (תהלים פט) כי אמרתי עולם חסד יבנה, היינו שבנין העולם עומד כולו על מדת החסד, וע"כ ראשית עולם התיקון הותחל מאברהם אבינו שהוא מדת החסד כי אמרתי עולם חסד יבנה. וזהו כל ענין פרשיות אלו, פרשיותיו של אברהם אבינו, ללמדנו איך שע"י החסד שלו התחיל בנין עולם התיקון. והענין המיוחד של מדת החסד הוא כמד"כ חסד א"ל כל היום, וכמאמר מרן הק' מקוברין זי"ע שבכל יום ויום מחויב יהודי לעשות מעשה חסד, שלא יעבור עליו אפילו יום אחד ללא חסד, ויום שאינו עושה בו חסד לא נחשב לו ליום בחייו. וכדברים האלו איתא בשל"ה הק' סוף מס' פסחים, וכתב עוד בזה ע"פ מד"כ כי אמרתי עולם חסד יבנה וחסד א' כל היום, שהשפע עליון נשפע ע"י מדת החסד, שע"י שיהודי עוסק בחסד הריהו ממשיך חסד מן השמים, ולפיכך כתב שבכל יום ויום מימי חיי יראה יהודי לעשות חסד עם חברו בגופו או בממונו או בנפשו, כמו ללמוד עמו איזה ענין או לחזקו באיזה דיבור טוב, שע"י שעושה חסד משפיעים עליו חסד מן השמים. וכזה נתייחדה מדת החסד משאר המדות שלא מצינו שצריך לעסוק בהם בכל יום, כיון שהשפע עליון הוא בבחי' ה' צלך, שכאשר יהודי עושה חסד הריהו ממשיך על עצמו חסד מן השמים. וזהו פי' חסד א"ל כל היום, שבכל יום צריך האדם לחסד א"ל ומבלעדי חסד א"ל א"א לחיות ולהתקיים אפילו יום אחד, ע"כ צריך לעסוק בחסד כל יום כדי להמשיך על עצמו חסד א"ל כל היום. והוא מש"כ כי אמרתי עולם חסד יבנה, שמדת החסד היא תחלת עולם התיקון הן בכללות העולם והן בפרטות אצל כל אדם שהוא עולם קטן.

וזהו ענין הפרשיות של אברהם אבינו שהתורה מספרת בהן את גודל הפלגת החסד של אברהם

וכמו כן זה ענינה של פרשתו של אליעזר עבד אברהם, שע"ז אמרו חז"ל (ב"ר ס) יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנים. שלכאורה מה שייך יותר מהתורה, אלא הכוונה ללימוד שלומדים משיחה זו של עבדי אבות, דהנה אליעזר היה עבד אברהם, וע"כ אף הוא עיקר מדתו היתה מדת החסד, וכמו שרואים מהנסיון שעשה לרבקה שהיה במדת החסד, כמו שאמר והיה הנערה אשר אומר אליה הטי נא כדך ואשתה ואמרה שתה וגם גמליך אשקה אותה הוכחת לעבדך ליצחק. ועצם הדבר שהנסיון היה דוקא במדת החסד ולא בשאר ענינים, כי הלך להביא בת זוג ליצחק וידע שתכלית הכונה שצריך לצאת מהם יעקב שמדתו תפארת הכוללת חסד וגבורה, ע"כ חיפש בת זוג ליצחק שתהיה כולה ממדת החסד, כיון שיצחק כולו גבורה וכאשר רבקה תהיה כולה חסד יוכל לצאת מהם יעקב שהוא תפארת הכוללת חסד וגבורה, ע"כ אמר והיה הנערה אשר אומר אליה הטי נא כדך ואשתה ואמרה שתה וגם גמליך אשקה אותה הוכחת לעבדך ליצחק, שמהם יוכל החסד, אותה הוכחת לעבדך ליצחק, שמהם יוכל

וע"פ כל האמור י"ל אומרו ויהיו חיי שרה וגו'
 שני חיי שרה, שפירש"י כולם שוין לטובה, שהקשינו
 שהרי עברו עליה הרבה מאד תלאות ויסורים. וי"ל
 הבי' ע"פ משאחז"ל (ב"ר סו, ד) צדיקים תחלתן
 יסורים וסופן שלווה, פי' תחלתן יסורים המה נסיונות
 החיים העוברים על הצדיקים, שהיסורים גם הם בכלל
 נסיונות החיים, אבל סופן שלווה, שע"י כל הנסיונות
 והיסורים העוברים עליהם הריהם מתעלים ומתגדלן,
 כמד"א במדרש (שם נה, א) עה"פ והא' ניסה את
 אברהם, הה"ד נתת ליראיך נס להתנוסס, שהנסיון
 שהקב"ה נותן ליראיו הוא נס להתנוסס כדי לנשואן
 ולגדלן, כנס הזה של ספינה שהוא גבוה מאד, לשם
 כך נותנים לאדם נסיון שע"י שעומד בו הוא מתחיל
 לגדול ולהתעלות מעלה מעלה. וזהו פי' תחלתן
 יסורים וסופן שלווה, שהיסורים והנסיונות מתחלתן
 כבר מטרתם לגדלם ולנשואם ולהביאם לשלוה בסופן.
 וכמו שמצינו באברהם אבינו שאחר נסיון העקדה
 אמר לו הקב"ה, כי ברך אברכך והרבה ארבה את
 זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים וירש
 זרעך את שער אויביו, שלכל המדרגות האלו זכה
 אברהם רק מהנסיון. וכמ"כ מצינו אצל יוסף הצדיק,
 שדוקא ע"י היסורים שעבר הם גרמו שזכה למלכות
 ולכל המדרגות שהיו מיועדות לו שנהיה מרכבה
 למדת יסוד, שהגיע לכל זה רק ע"י היסורים
 והנסיונות שעברו עליו.

ולכן מדגישה התורה"ק ענין זה שכולן שוין
 לטובה דוקא אצל שרה, ללמד שע"י מדת החסד
 ממשכים חסד. דהנה שרה היתה כמו אברהם שהיה
 מקור החסד, וכמאתז"ל (ב"ר לט, יד) שאברהם היה
 מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים, שעסקה
 בחסד יחד עם אברהם, ואם ישאל השואל הרי כל
 חייהם היו מלאים צער ויסורים, ע"ז אומרת התורה"ק,
 שני חיי שרה שכולן שוין לטובה, שכל היסורים
 שעברו עליה היו בעצת א"ל דעות ה' להביאה
 לתכלית שכולן שוין לטובה, שעל ידם הגיעה לשיא
 הטובה, אשר כל בית ישראל עומד עליה. וזאת באה
 התורה"ק ללמד שאם אדם עוסק בחסד מובטח לו
 שממשיך חסד על עצמו, כאברהם ושרה שעסקו
 בחסד ועי"ז המשיכו חסד שכולן שוין לטובה. וזהו

לצאת יעקב מדת תפארת הכולל חסד וגבורה. אלא
 דעדיין קשה מה שאמר וגם לגמליך אשקה, שכמ"כ
 היה יכול לנסותה בענין גם לאנשיך אשקה, שהוא
 ג"כ מעשה חסד מיוחד, ומדוע ניסה אותה בהפלגה
 של גם לגמליך אשקה. ומכאן יש ללמוד דרך חדשה
 במדת החסד, ע"פ מד"א בבאר מים חיים שחסד
 ורחמים המה ב' מדרגות, רחמים מתעוררים על ידי
 המקבל, שכאשר רואה אדם הסובל מצער ומכאובים
 הר"ו נוגע ללבו ומעוררו לעזור לו ולהקל סבלו
 מעליו, וזהו מדרגה יותר קטנה מחסד, שבעצם אינו
 איש החסד אלא שנתעוררו רחמיו על חברו, והר"ז
 רק בגדר רחמים. וענין חסד הוא שאיש החסד אשר
 הוא עצם החסד הריהו מעצמו מחפש תמיד לעשות
 חסד, ובכל מקום שהוא נמצא מבקש רק לעשות
 חסד ומחפש תמיד את אלו הזקוקים לחסד כדי
 להיטיב להם. וכדאיתא בחז"ל (ב"ר מג, ז) על אברהם
 אבינו שהיה עומד בפרשת דרכים ומצפה לאורחים
 שיוכל לגמול עמהם חסד, שמדרגה זו היא בבחי'
 גבוה מעל גבוה ממדרגת הרחמים. והוא ע"ד שברא
 הקב"ה בטבע המינקת שכאשר אינה יכולה להעניק
 את השפע שלה לזולת הר"ז גורם לה יסורים שזהו
 סדר הבריאה, וכך איש החסד כאשר אינו יכול
 להוציא לפועל ולהשפיע חסדו לאחרים יש לו יסורים
 מכך והריהו רודף ומחפש במה יכול הוא לגמול חסד.
 וזו היתה מדרגת החסד של אברהם אבינו. ועפ"ז
 י"ל הנסיון של אליעזר שניסה את רבקה בענין גם
 לגמליך אשקה, כמבואר שענין חסד א' כל היום
 הוא עי"ז שרודף ומחפש לגמול חסד והאות לזה הוא
 גם לגמליך אשקה, כי על אנשים שייך גם רחמנות,
 שכאשר רואים אנשים צמאים מתעוררת עליהם מדת
 הרחמנות, אבל על בעלי חיים איתא שלא שייך ענין
 רחמים אלא חסד, שצער בעלי חיים אינו נוגע ביותר
 ללב האדם, ואיסור צער בע"ח דאיכא למ"ד שהוא
 מדאורייתא שייך למדת החסד, וע"כ ניסה אותה
 אליעזר בנסיון של גם לגמליך אשקה, שזהו אות
 שלא רק מדת הרחמים יש לה אלא גם מדת החסד
 שגומלת חסד אפילו עם בע"ח, אותה הכחת לעבדך
 ליצחק. וע"ז נאמר יפה שיתן של עבד אבות,
 על החידוש שחידש אליעזר במהותה של מדת החסד.

היה כולו חסד וע"כ מן השמים התנהגו ג"כ עמו בחסד מיוחד ע"ד ה' צלך, שזוהו ענין תנחומי אבלים שהוא ממדת החסד. ומלמדת לנו התוה"ק בפרשה זו, שכאשר יהודי עושה חסד הריהו ממשיך עי"ז חסד על עצמו, ואף אם עוברים עליו נסיונות ויסורים אין זה סתירה לחסד, שכ"ז הוא מכבשי דרחמנא במטרה להביאו בסופו לתכלית הטוב בבחי' וה' ברך את אברהם בכל.

ג"כ הנאמר באברהם ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל, דמאחר שאברהם זקן בא בימים, שמדי יום ביומו עשה חסד, לכך זכה שה' ברך את אברהם בכל, לשלימות הברכה. וזהו גם מה שבהמשך הפרשה כתיב ויהי אחרי מות אברהם ויברך א' את יצחק בנו ואחז"ל (סוטה יד.) שנחמו הקב"ה תנחומי אבלים, שלא מצינו במקום אחר שהקב"ה ניחם תנחומי אבלים, והיינו לפי שאברהם

ויבא אברהם לספור לשרה

שאינה עושה זאת בעצמה אבל זה בזכותה ובהשפעתה. ועד שבמדרש שם עה"פ ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל איתא כדי שלא יהיו באי עולם אומרים לא נתברך אברהם אלא מחמת שרה לכך נאמר וה' ברך את אברהם, שהיה מקום לומר שכל הברכות הם רק בזכות האשת חיל.

ואף זממה שדה ותקחהו דקאי על מערת המכפלה שקנאה אברהם לאחר מיתת שרה, גם הוא מכחה, שהוא ע"ד מאחז"ל (ברכות יח.) צדיקים במיתתן קרוין חיים, והיינו שיש בהם כח הנצחיות, והשפעתם קיימת גם לאחר הסתלקותם, וכח האשת חיל שייך גם על ענינים שלאחר מכן, שיהיו מכחה והשפעתה. וזהו מה דמצינו בתורה הלשון ויאמר א' לאברהם שרי אשתך לא תקרא את שמה שרי וגו' וכן שרה אשתך יולדת וגו', דלכאורה מיותרת תיבת אשתך, אלא מרומז כאמור שיש בזה בחי' נצחיות, ודבר אלוקינו יקום לעולם, ותמיד היא שרה אשתך אף לאחר מותה, כי האבות והאמהות יש בהם נצחיות. ועפ"ז י"ל הכתוב ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה, שיש מקשים שהרי היה זה לאחר מות שרה, ומהו הלשון ויוסף שמשמעותו שהוסיף עליה עוד אשה. אכן כאמור שרה אשתך היא נצחיות, ויהי' לעת מותה הריהי כבחיים חיותה. וזהו פי' זממה

במדרש תנחומא (חיי שרה ד), התחיל אברהם לבכות עליה ולומר אשת חיל מי ימצא וגו' עד סוף הפרק. ועיי"ש שדורש שייכות כל פסוק לשרה. ועה"פ זממה שדה ותקחהו מפרש דקאי על מערת המכפלה, שזממה ונטלה את שדה המכפלה. וקשה דהרי מערת המכפלה נקנתה רק לאחר מיתת שרה, ומה שייך לקרוא השבח הזה על שם שרה. וכמ"כ יש להקשות על עוד דרשות שם, כגון לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבוש שנים, שמבאר דשלג קאי על הגיהנום, שאינה יראה מן הגיהנום כי כל ביתה לבוש שנים, אל תקרא שנים אלא שניים, אות שבת ואות מילה, שיהודי אשר לו אות שבת ואות מילה, ב' אותות אלו הם העצה להנצל מהגיהנום. וגם בזה יש להקשות מה שייך ענין זה לשרה ולאשת חיל. וכן בפסוק סדין עשתה ותמכור דמפרש זו המילה, קשה כן מה שייך לשבח בזה את האשת חיל ואיזו שייכות יש לזה אל שרה.

אכן יש ללמוד מזה דבחינת אשת חיל ענינה דאף שבעצם אשה היא בחי' מקבל, בברכה וההשפעה לבית היא בזכות האשת חיל, וע"ד דאי' בספה"ק שכל הגשמיות והרוחניות של הבית תלויים בזכותה. וע"כ נחשב לזכותה לא תירא לביתה משלג כי כל